

ВЕЛИКДЕНСКИ КОНЦЕРТ НА СОФИЙСКИТЕ МОМЧЕТА

На 11 май се състоя поредният великденски концерт на Хора на софийските момчета, за пръв път без неговия диригент и лице проф. д-р Адрияна Благоева, която дълги години изграждаше славата на този хор в България и по света със своя висок професионализъм. Пред тези осиротели момчета от загубата на своята изключителна диригентка и учителка във високото музикално певческо изкуство и въобще в живота, се появи внезапно предизвикателството да продължат ли нейното дело или всеки да поеме по пътя си. Познавайки ситуацията отвътре, съм свидетел как някои момчета имаха желание да прекратят участието си в хора, когато проф. д-р Адрияна Благоева беше още жива. Но се случи чудо, точно в смисъла на великата Пасхална радост. Духът побеждава плътта и материята. Подобно на историята от Патерика, където един син отказва своя баща от алкохола не от този, а от отвъдния свят, момчетата се посветиха на своята учителка, която вече е в отвъдния, а не в този свят.

Концертът започна с „Христос воскресе” от Александър Рожнов (1821-1878). Спомняйки си високото ниво на професионализъм при проф. д-р Адрияна Благоева с всички детайли на хоровото изкуство като чисто интониране, динамика, звуков баланс, драматургическо изграждане и пр., не може да не се отбележи предизвикателството, пред което е поставен диригентът Александър Митев, да продължи да надгражда нейното дело нагоре в безкрайните висини на художественото съвършенство. Знаем от историята как учениците на велики творци са оставали незабелязани в тяхната сянка или напълно са се претопявали в техния стил, но е имало и такива, които са надминавали своите учители. В този Великденски концерт Александър Митев показва безспорно, че продължава традицията на високо професионалното хорово изкуство на проф. д-р Адрияна Благоева, от една страна, а от друга – той демонстрира свой диригентски облик, а оттам и различен облик и звучене на Хора на софийските момчета. Разбира се, тук

има и обективна страна. В сложната ситуация на ковид да се обучават малки деца онлайн е меко казано висше педагогическо майсторство, а от друга страна в резултат от прикриване на неизлечимата болест, което в чисто православен смисъл е велико мъжество – така и никой тогава не разбра от какво точно боледува проф. д-р Адрияна Благоева – концертите бяха редуцирани до по-съкратен материал с по-кратки песни, повечето от които бяха с младежката група без малките. Това неминуемо се отразяваше на качеството, без обаче то да се губи като драстичен спад, а само да загатва за едно ново начало в една нова ситуация. В този контекст още от първата песен на великденския концерт проличаха всички белези на високото професионално изкуство на Хора на софийските момчета в своя пълен състав, за което безспорна заслуга има диригентът Александър Митев, както и неговият работен колектив от хормайсторите Евелина Кулински и Олга Менцел и от корепетиторите Михаил Сребрев и Елвис Василев. В трепетно очакване как ще запее отново Хора на софийските момчета, той не само не ни разочарова, но и ни дари с нови впечатления, очаквания и надежди, действително за едно ново начало, което продължава и надгражда вече изграденото от проф. д-р Адрияна Благоева. Същата брилянтна слятост, чисто интониране и балансирана динамика, но вече с по-пълнозвучно и приповдигнато чувство на истинска Пасхална радост – сякаш във великата надежда за възкресение невидимо се радваме, че проф. д-р Адрияна Благоева е жива в друг свят и измерение, а и че за нас смъртта няма да има пълна власт и сила.

В следващата песен „Да изправится молитва моя“ – източен напев, глас 1 в оригинал трябва да е на невмено писмо в т.н. псалтикийно, мъжко пеене. Интересното тук е, че това пеене няма нищо общо в дълбоката си същност със западните ноти и съответното западно музициране, независимо от революционните опити на някои наши музикални дейци да преведат цялото това богатство на петолинейно писмо. Независимо от това Хорът на софийските момчета, вече в младежката група, която съответства на мъжки хор, под диригентството на Александър Митев ни демонстрира не формално изпяване на някаква еднотонна мелодия, а дълбоко проникновено, почти молитвено състояние, което потвърждава майсторството на диригента, а от там и на хористите.

В представената след това песен „Един свят, един Господь” от Василий Орлов (1858-1901), както и в останалите песни до края на концерта вече звучи фактурата на четиригласен мъжки хор в стила на руското хорово пеене, възникнало в края на 17^{-ти} век като аналог на оригиналното източно песнопение. Тук спецификата на хоровата традиция в църковното пеене се разгръща в пълнота, за което способстват умениято и майсторството на диригента Александър Митев да владее хора, усещайки и познавайки в дълбочина хоровото църковно пеене. Интересно е да се отбележи и това, че в този концерт програмата е изцяло от православни песнопения за разлика от концертите на проф. д-р Адрияна Благоева, която включваше песнопения и от други деноминации.

В следващата песен „Слава в вышних Богу” из „Шестопсалмието” от Яков Чмельов (1877-1944) звучи началото на т.н. Велико славословие, което се пее или чете на Утренята в православното богослужение и е съставено от някои стихове на „Шестопсалмието“. Тук, от една страна, звучи църковен напев от Великото славословие, а от друга – типичните за хоровото изкуство имитации в полифонична фактура по западен образец, което трябва да се предаде точно и коректно от диригента и хористите, за да се усети най-правдоподобно замисъла на автора. В това отношение Александър Митев демонстрира своето диригентско майсторство и компетентност с Хора на софийските момчета.

В представената след това песен от Иван Флегменко „Благослови душе моя Господа” звучи началото на 102 псалом. Като антифон от Божествената литургия „Благослови душе моя Господа” е типично църковно песнопение, но тук е в авторова редакция със съкратен текст в оформена хорова песен. Подобна двупластовост, както и в предишната песен, трябва много ясно да се усети от диригента и хористите, за да е стилово коректна, което се постига от тях в максимална степен, като се имат предвид и известни хорови трудности като низини и динамични амплитуди.

В следващата песен „Днес всяка тварь” – пасхален концерт, първа част от Степан Дектярьов (1766-1813) се пее припевът след девета песен от Пасхалния канон, което е в средоточието на великата Пасхална служба. Самото название „пасхален концерт” подсказва вече авторова професионално

изработена композиция, разбира се съобразена с църковните правила за стила и характера на хоровото църковно пеене, но по своята същност е произведение за концертно изпълнение, а не за богослужение. Това е много добре усетено като стил от Александър Митев и много добре предадено на хористите като интерпретация, т.е. тук не се търси по-бавното и богослужебно разпяване, а по-скоро концертно-виртуозното изпяване, които внушават радост от Христовото възкресение, но повече светска, отколкото мистично-съзерцателна.

Песента „Да изправится молитва моя“ от Дмитрий Бортнянски (1751-1825) е хоров аналог на източния напев от втората песен от програмата на концерта, който се пее на Вечернята в православното богослужение. Независимо от жанра, който е по-скоро хорова песен отколкото църковно песнопение, тук повече се усеща молитвеният дух на душата, която вика към Бога да я чуе. Този нюанс също така е усетен от Александър Митев по отношение на темпо и динамика, но в необходимия баланс между светско и църковно песнопение.

Следващата песен „Во царствии Твоем“ от Добри Христов (1875-1945) представлява своеобразен връх на този концерт с едно от най-красивите в музикално отношение хорови песнопения в православната църква, независимо от своята приложимост в концертната, а не в богослужебната практика. Заслуга за това имат като диригентът Александър Митев и Хорът на софийските момчета, така и солистката Таня Лазарова. Тук се продължава традицията големи творци да обличат своето религиозно чувство в концертни творби, чрез което можем да усетим техния молитвен дух. Това не може да се получи, ако изпълнителите не могат да го предадат, заради което изпълнението на Хора на софийските момчета с диригент Александър Митев и солист Таня Лазарова прекрасно ни въведоха в тази възвишена атмосфера, която още по-силно се усети в акустиката на православния храм св. Параскева.

„Достойно ест“ от Петър Динев (1889-1980) е хоров аналог на „Достойно ест“ във всичките осем гласа в източното пеене. Петър Динев е един от неговите големи познавачи, както и певци, но той особено цени западната култура с нейните велики достижения в музикалното изкуство и

иска да приспособи самобитното източно пеене към западната традиция като нотация и темперирана система. В тази песен особено личи западния хомофонен начин на мислене, но примесен с остатъци от монодийния тип фактура, характерен за източното пеене. Това е изпълнено майсторски от Александър Митев като усет между западно и източно звучене, но с колорит на църковно песнопение.

Последната песен от програмата на концерта „Хвалите Господа с небес“ от Павел Чесноков (1877-1944) е част от хвалителните псалми в края на Утренията и преди Великото славословие, но пак във формата и жанра на концертно произведение. Тук по подобие на църковната служба тази песен е в края на концерта, като изключим „Слава в вышних Богу“, която богослужебно би трябвало да е последна, но тук диригентът Александър Митев е предпочел песента с хвалителен характер като тържествено хваление на Господа от цялата вселена, което се усеща особено силно от старозаветния текст. Това е предадено и особено убедително в интерпретацията на Александър Митев. Трябва да споменем хоровите трудности, с които са се сблъскали диригентът и хористите в тази, а и във всички останали песни, като ниски и високи тонове, динамика, полифонични пасажии, интониране, темпо. Интересна е и съпоставката на изпълненията на някои от песните от този концерт и техни предишни изпълнения под диригентството на проф. д-р Адрияна Благоева. Едно е сигурно, че Хорът на софийските момчета звучи като завършен мъжки хор сега, което означава, че той достойно продължава голямата традиция, която създаде проф. д-р Адрияна Благоева.

Най-накрая, извънредно като бис, концертът завърши с „Многая лета“, в която се включи и публиката. Това включване не беше иницирано просто така, формално по прищявка на диригента, а беше вътрешно съучастие, радост и съпреживяване на музиката от всички в църквата, както и надежда, че великото дело на проф. д-р Адрияна Благоева продължава!

Проф. д-р Андрей Диамандиев